

murcià *bordollo* o *bordoño* «caño grande de qualquier liquido», que ell creu rebut del català; també s'usa *bordoño* en alguna part d'Andalusia (AlcVenceslada).

Tindríem, doncs, conservada, la forma amb *b-* que suposàvem primitiva per a *dordoll*. Però cal desconfiar: primer perquè sembla que en aquests parlars castellans és *bordoño* (única que dona GaSoriano a la p. 19, i la sola registrada com a andalusia). Segon perquè la *b-* s'explicaria en aquests per un encreuament d'un catalanisme **dollo* amb el sinònim castellà general *borbotón*, o el cat. *borboll*. Després perquè el canvi de *bell doll* o un **bordoll* en *dordoll* ja no s'explicaria per via fonètica, i caldria de tota manera recórrer a alguna influència més. Si de tota manera, doncs, cal cercar alguna altra acció hipotètica més val fer economia d'hipòtesis, i admetre únicament que al principi es digué *raja a doll-doll* ponderant el raig seguit: quedant això estereotipat es passava per la mera dissimilació a *raja a dordoll*.

DERIV.: *Adollar-se* 'rajat a dolls' (no en Lab. 1839), però ja ho duia Verdager del seu ús familiar en escriure l'esborrall de l'*Atl.* el 1867: «s'hi *adollan* los núvols» (canviat en la versió definitiva, VIII, 30c); torna a usar-lo en el segon original, de 1877, en un altre passatge: «y s'hi desfan en xàfech --- los cels, / de més alt, en cascata de flames *adollant-se*» (VIII, 8.1; potser li ho desaconsellaren els «savis» del consistori flouresc, perquè també ho va eliminar en l'ed. definitiva, de 1878); jo ja escrivia «arribo dalt de la carena *adollat* de suor» en un report topogràfic que vaig enviar a Macià el 1924. *Dollada. Dollar. Dollejar. Dollet. De duïll o duell: duïllar. Duïada. Duellada* [1470].

1 És sabut que a la Gironda hi ha una zona gascona on la Ó davant palatal es converteix en *ü*, fins i tot, a la manera del català, la *ö* (*ulb* OCULUM, *culb*, etc.). — 2 La manca de palatalitat en la *l* també fa pensar en *DUCLLE, si no fos que també hi ha una variant bnav. *dutxuli* amb palatal, que ens deixa en dubte. — 3 A la Vall d'Aran 'raig de líquid' es diu *gargil* en uns llocs i *gudil* en uns altres (*pišá a gudil*). Aquell té formació onomatopèica segura i clara. Com que en gascò pirinenc la intervocàlica *c'* dona *d*, em preguntava en el *VocAran*. si, amb contaminació de la *g-* de *gargil*, no seria *gudil* un altre representant de l'oc. *dozilb* canviat normalment en **dudil*.

DOLLA, 'part tubular del ferro d'una eina dins la qual va fixat el cap del mànec o d'una peça semblant', en oc. *dolba*, fr. *douille*, probablement del francès **DÜLJA*, cf. al. *tülle* id., b. al. *dölle* 'tub'. □ 1.^a doc.: 1254 (CaCandi, *MiscHistCat.* II, 259).

«Per una *doya* que ha feta al dit calderó» en uns comptes de Barcelona de 1254. Ja surt en la Cròn. de Muntaner: «los quals pals ell feia portar en les naus, tots ab *dolles* de ferre e ab anells de ferre en ---» (cap. 51, Casac. I, 107.13). *AlcM* el cita només en algun text del S. xv i en un inventari vigatà de 1361; però hi ha encara en dos docs. rossellonesos de 1363 la frase llatina igual «unam *dollam* ferri fic-

tam in pariete» (*InuLC*), on és doncs, una grossa balda o argolla de ferro clavada en una paret. Avui s'aplica a diverses eines, com detalla *AlcM* i és un mot comú en molts parlars del Princ., del P. Val. i de Mallorca i Menorca, Moll (*AORB* II, 24), en les quals sona *dôja*: en l'origen, doncs, havia de tenir *-yl-*. L'àrea del mot continua cap al Nord: aranès *duïla* 'ull de la destra: forat per on passa el mànec' (*Cor.*, *VocAr.*, p. 36), així segueix Garona avall: Montastruc (H-Garonne) *la duïlo* 'ull per on passa el mànec de la maça' («das Ohr des Holzhammers») (*VKR* VI, 105), estenent-se per tots els dialectes occitans — gascò, llgd., llem., provençal —: *dolba* i formes semblants es documenten almenys des del S. xv (Avinyó); més enllà continua el fr. *douille* id., amb ampla extensió en els dialectes, si bé principalment en francoprovençal, francoitois i lorenès. Són de fiar en general les dades que en dona el FEW (III, 177-8), exceptuant l'oc. *dolb* i el cat. *duella*, inclosos aquí per evident error.

Quant a l'etimologia és evidentment impossible (fonèticament i en tots sentits) DUPLUS 'doble' de Montoliu (*BDC* I, 37). Almenys en sentit fonètic fóra possible la de Moll *DÖLIUM* 'gera', però fóra difícil de defensar-la semànticament. La bona la va indicar (rebutjant DUCTILIS que havia proposat Diez i que tampoc convindria a la fonètica), Gamillscheg (*ZRPb.* XL, 1920, 530) i l'acceptaren Kluge, Wartburg, etc.: germ., o més precisament francic, **DÜLJA*. És un mot propi només del germànic occidental del Continent, però ja apareix en a-al. ant. *tulli* n. 'tub o dolla on s'encaixa la punta de la llança o de la fletxa', al. *tülle* f. 'canó per on aboquen les gerres i cantimplors', b-al. *dölle* 'canó, tub'; encara que amb poca extensió en germànic, ho compensa la formació normal que presenta, a base d'una arrel germànica i indoeuropea ben coneguda, la de l'al. *tal* 'vall', ags. i angl. *dell* id., a-al. mj. *tüele* 'fondal', esc. ant. *dæla* 'rec, rasa', cèlt. *dal* 'vall', paleosl. *dolŭ* 'vall', i el tipus eslau *dolini* que és 'pregon, inferior' en paleoslau, 'fondalada' en rus: arrel indoeur. *DHEL-* (veg. Kluge-M., s. v. *tülle* i *tal*); i encara sembla haver-hi un ky. *dol* 'anell' (*RCelt.* XLII, 87).

DERIV.: *Endollar* 'adaptar el mànec a una dolla', 'connectar fils elèctrics (cast. *enchufar*)'; *endollador*, *endoll*, cf. *DFa.* (excel·lents substituïts dels cast. *enchufar*, *enchufe*). *Dolliguera*: encreuament de *lloriguera* amb *dolla*.

DOLMEN, del fr. *dolmen* id., de formació incerta, probablement pres del còrnica *tolmèn*, pròpiament 'forat de pedra', aplicat a Cornualles a les estructures naturals formades per una gran llosa que descansa sobre dos punts de suport, entre els quals pot passar una persona o un animal. □ 1.ª doc.: 1868, *SLitCosta* (mal escrit *dolman*); 1877, *Atlàntida*.

«Demà 'ls clapers y *dòlmens* que nostres mans alsaren / no sabran dir, com borda fillada, nostre nom; / sols respondran 'som rastre d'uns gegants que passaren' diuen els Atlants en la versió plena del poema de Verdager (II, 46a); cf. *NED*, s. v., i *DCEC* II, 187.